

UBEZWŁASNOWOLNIENIE - PODSTAWOWE INFORMACJE

1. Czym jest ubezwłasnowolnienie?

Jest to postępowanie szczególnego rodzaju, które prowadzi do wydania postanowienia o ubezwłasnowolnieniu. Skutkuje ono powstaniem stanu ograniczonej zdolności do czynności prawnych lub braku zdolności do czynności prawnej osoby ubezwłasnowolnionej. Takie postanowienie ma charakter konstytutywny, czyli prawnie kształtujący, tworzący nowe prawa i obowiązki.

Jednak samo złożenie wniosku o ubezwłasnowolnienie i toczące się w tej sprawie postępowanie nie przesądza o wydaniu postanowienia o ubezwłasnowolnieniu danej osoby. Sąd musi przeprowadzić postępowanie dowodowe z udziałem zainteresowanego, biegłych lekarzy oraz innych uczestników postępowania.

Postanowienia o ubezwłasnowolnienie wydaje sąd okręgowy w składzie trzech sędziów zawodowych. Sprawy te są rozpoznawane w trybie postępowania nieprocesowego. Orzekając sąd określa rodzaj ubezwłasnowolnienia, a istnieją dwa:

- ubezwłasnowolnienie całkowite
- ubezwłasnowolnienie częściowe

Sąd rozstrzygając o tym, który z nich wybierze kieruje się podstawą faktyczną zawartą we wniosku o ubezwłasnowolnienie. Jednak nie jest on związany żądaniem zawartym we wniosku. Oznacza to, że niezależnie od tego, jakiego rodzaju dochodził wnioskodawca, sąd powinien wybrać ten, który odpowiada przesłankom odpowiedniego ubezwłasnowolnienia.

Ważne jest, że jeżeli ustaną przesłanki ubezwłasnowolnienia całkowitego, to jest to podstawa do jego uchylecia lub zmiany na ubezwłasnowolnienie częściowe.

2. Ubezwłasnowolnienie całkowite, czym się charakteryzuje?

Przesłanki

Pierwszą przesłanką jest ukończenie 13 roku życia przez osobę, która miałaby zostać ubezwłasnowolniona. Wynika ona z zasady wyrażonej w art.12 KC, która nadaje ograniczoną zdolność do czynności prawnych właśnie od tego wieku. Dlatego też została oznaczona granica wiekowa ubezwłasnowolnienia. Bezcelowe byłoby pozbawienie zdolności do czynności prawnej osoby która ich jeszcze nie posiada.

Drużną z przesłanek to brak możliwości kierowania swoim postępowaniem. Przez niemożność pokierowania własnym postępowaniem należy rozumieć brak możliwości dokonywania czynności prawnych w sposób świadomy i swobodny. Przepis wymienia przyczyny takie jak:

- choroba psychiczna,
- niedorozwój umysłowy i inne zaburzenia psychiczne,
- pijaństwo,
- narkomania.

Trzecią przesłanką jest fakt, że ubezwłasnowolnienie jest w danym przypadku celowe jako środek nadzwyczajny i nieunikniony ze względu na interes danej osoby. Oznacza to, że ograniczenie to powinno stosować się tylko wtedy, gdy ochrony interesu osoby fizycznej nie da się zapewnić w stopniu właściwym przy zastosowaniu innych normatywnych instytucji ochronnych, np. ubezwłasnowolnienia częściowego lub kuratora dla osoby niepełnosprawnej.

Ubezwłasnowolnienie całkowite służy ochronie osoby, której dotyczy. Może nastąpić tylko w jej interesie, w celu zapewnienia pomocy w załatwieniu spraw osobistych i majątkowych. Jednakże ubezwłasnowolnienie może nastąpić również przez wzgląd na interes społeczny. W momencie, gdy przemawia za tym potrzeba ochrony osób trzecich.

Aby wydać postanowienie o ubezwłasnowolnieniu całkowitym wszystkie przesłanki powinny wystąpić łącznie. Sam fakt istnienia choroby psychicznej nie jest wystarczający, aby orzec ubezwłasnowolnienie całkowite. Celem tej instytucji zawsze powinno być sprawowanie pomocy osobie, która nie może sobie samodzielnie poradzić z prowadzeniem jej spraw.

Opiekun. Dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustala się opiekuna. Chyba, że znajduje się on nadal pod opieką rodziców.

3. Ubezwłasnowolnienie częściowe

Różni się ono od ubezwłasnowolnienia całkowitego tym, że skutkiem ubezwłasnowolnienia częściowego jest powstanie stanu ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Następną różnicą jest to, że dotyczy to tylko osób pełnoletnich. Bezcelowe byłoby orzeczenie ubezwłasnowolnienia częściowego w stosunku do osoby małoletniej, skoro i tak nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych.

Skutkiem ubezwłasnowolnienia częściowego jest ograniczenie zdolności do czynności prawnych osoby, która mu podlega. Następstwem tego jest ustanowienie kuratora, który zapewnia pomoc osobie ubezwłasnowolnionej w prowadzeniu jej spraw

Przesłanki

Tak jak w przypadku ubezwłasnowolnienia całkowitego jedną z przesłanek jest brak możliwości kierowania swoim postępowaniem, spowodowane chorobą psychiczną, niedorozwojem umysłowym albo innego rodzaju zaburzeniami psychicznymi, a w szczególności pijaństwem lub narkomanią. Jednak samo występowanie tych zaburzeń nie świadczy o orzeczeniu ubezwłasnowolnienia. Zasadne jest ono tylko wtedy, gdy zaburzenia powodują taki stan, że osoba potrzebuje pomocy do prowadzenia własnych spraw. Jednocześnie stan ten musi być na tyle lekki, aby nie trzeba było zastosować ubezwłasnowolnienia całkowitego.

Kurator

Przedstawicielem ustawowym osoby ubezwłasnowolnionej częściowo jest kurator. Jego głównym obowiązkiem jest udzielanie ubezwłasnowolnionemu szczególnie rozumianej pomocy w dokonywaniu przez niego czynności prawnych. Na kuratorze ciąży także obowiązek pomocy czysto faktycznej, jak np. doradztwa przy dokonywaniu czynności.

Kurator reprezentuje ubezwłasnowolnionego częściowo, jeśli sąd opiekuńczy tak postanowi. W razie braku takiego postanowienia, umocowanie kuratora ogranicza się tylko do wyrażania zgody wymaganej przepisami do skutecznego dokonywania czynności prawnych przez samego ubezwłasnowolnionego.

4. Kiedy sąd uchyla ubezwłasnowolnienie?

Uchylenie ubezwłasnowolnienia może nastąpić:

- na wniosek ubezwłasnowolnionego,
- na wniosek osoby zainteresowanej
- z urzędu.

Ustanie przyczyn ubezwłasnowolnienia jest podstawą do jego uchylenia. Przyczyny te powinny znajdować się w sentencji postanowienia. Oznacza to, że jeżeli ubezwłasnowolnienie nastąpiło z powodu choroby psychicznej, a ta ustała to można je uchylić, nawet jeśli obecnie wystąpiła nowa przyczyna, która może prowadzić do jego orzeczenia, np. narkomania.

Oprócz uchylenia można również zmienić rodzaj ubezwłasnowolnienia. Może ona nastąpić wyłącznie na wniosek ubezwłasnowolnionego lub zainteresowanego. Nie jest możliwe zastosowanie zmiany z urzędu. Zmiana może nastąpić w dwie strony. Z ubezwłasnowolnienia całkowitego na częściowe i odwrotnie. W zależności od poprawy lub pogorszenia stanu zdrowia.

Podstawa prawna:

- Kodeks cywilny ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r.

- Kodeks postępowania cywilnego ustawa z dnia 17 listopada 1964 r.

Zadanie realizowane przez Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej CIVIS SUM, finansowane ze środków przekazanych przez Powiat Krośnieński na podstawie umowy o powierzenie realizacji zadania publicznego pn. „Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz realizacja zadań z zakresu edukacji prawnej w powiecie krośnieńskim w 2022 r.”